

Jordbruksutskottets betänkande

1980/81:2

om kontrollen av hälso- och miljöfarliga varor

Motioner

I motionen 1979/80:436 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för 1. att uppbyggnadsskedet för det till produktkontrollnämnden och statens naturvårdsverk knutna produktregistret såvitt möjligt skall vara avslutat inom en tidsperiod av 5–6 år, 2. att de personella och andra resurser som krävs för att klara en snabb uppbyggnad av produktregistret ställs till förfogande, 3. att registret skall innehålla all den dokumentation som kan vara relevant i arbetet för en bättre arbets- och totalmiljö och för en objektiv konsumentupplysning, 4. att – förutom berörda myndigheter – också företrädare för fackliga organisationer, inklusive av dessa organisationer valda skyddsombud, skall ha tillgång till den information från registret som de anser sig behöva för att motverka skador på människor eller i miljön.

I motionen 1979/80:943 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas i vad avser yrkandet 1 att riksdagen hos regeringen hemställer att inga kvicksilverhaltiga betningsmedel skall få användas i landet efter utgången av år 1980.

I motionen 1979/80:976 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag 1. till en ny lag om förhandsprövning av hälso- och miljöfarliga varor enligt vad i motionen anförs, 2. till skapande av en tillsynsorganisation som förmår utföra sina uppgifter enligt nämnda lag, 3. till en statlig organisation (institut) för testning av kemiska och andra farliga ämnen enligt vad i motionen anförs.

I motionen 1979/80:1396 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas 1. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till en avvecklingsplan som skall leda till totalförbud mot användning av gifter i jordbruket, 2. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till regler för begränsningar i användningen av vissa slag av handelsgödsel, 3. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till större forskningsinsatser på dessa områden så att alternativ kan tas fram och utvecklas.

I motionen 1979/80:1760 av Olof Palme m. fl. (s) yrkas i vad avser yrkandet 1 att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att en gift- och kemikommission tillsätts med de uppgifter som anförs i motionen.

Gällande ordning

De grundläggande bestämmelserna rörande hanteringen av hälso- och miljöfarliga varor finns i lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor och den till lagen hörande kungörelsen (1973:334) om hälso- och miljöfarliga varor.

Huvudprincipen i lagstiftningen är att skada på människor eller i miljön genom kemiska produkter skall förebyggas så långt som möjligt. Detta sker på i huvudsak två olika vägar. Dels åläggs var och en som tillverkar, försäljer eller på annat sätt hanterat eller importerat kemiska varor att vidta de åtgärder och iaktta de försiktighetsmått som behövs för att hindra eller motverka att varorna får skadliga verkningar. Dels kontrollerar myndigheter verksamheten och kan ingripa med tvångsmedel för att förebygga skadeverkningar. En grundprincip är att redan misstanke om att en kemisk produkt kan vara skadlig för människan eller miljön medför att producenter m. fl. måste vidta försiktighetsmått och att myndighet kan ingripa mot produkten.

Lagen om hälso- och miljöfarliga varor har formen av en central ramförfattning. Den innehåller dels grundläggande bestämmelser om tillverkning, försäljning, annan hantering och import av hälso- och miljöfarliga varor, dels bemyndiganden för regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att i olika avseenden utfärda särskilda tillämpningsförfattningar och föreskrifter.

De centrala bedömningarna enligt lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor åvilar produktkontrollnämnden. Nämnden har bl. a. att meddela generella föreskrifter om hantering och import samt att leda, samordna och i stort övervaka produktkontrollen i övrigt. Nämnden handlägger vidare ärenden rörande registrering av bekämpningsmedel och skall därvid bl. a. pröva behovet av villkor och föreskrifter för användningen.

Produktkontrollnämnden, som bl. a. övertagit den tidigare giftnämndens arbetsuppgifter, är i administrativt hänseende knuten till naturvårdsverket. Nämnden är i förhållande till naturvårdsverket helt självständigt när det gäller att tillämpa lagen om hälso- och miljöfarliga varor. Naturvårdsverkets styrelse svarar däremot för frågor om ekonomi och administration som berör produktkontrollnämnden.

Produktkontrollnämnden skall företräda såväl myndighetsintressen som andra intressen. Som självskrivna ledamöter i nämnden ingår cheferna för naturvårdsverket, arbetarskyddsstyrelsen, socialstyrelsen, livsmedelsverket och konsumentverket. Vidare ingår representanter för arbetstagarna och näringslivet i nämnden.

För beredning av frågor som produktkontrollnämnden handlägger har vid statens naturvårdsverk inrättats en särskild produktkontrollbyrå.

Det centrala ansvaret för tillsynen över efterlevnaden av lagen och med stöd av denna meddelade föreskrifter har, med visst undantag, arbetar-

skyddsstyrelsen inom sitt verksamhetsområde och naturvårdsverket i övrigt. Under arbetarskyddsstyrelsen utövas den närmare tillsynen av yrkesinspektionen. I övrigt utövar, med i det följande nämnda undantag, länsstyrelsen den närmare tillsynen inom länet och hälsovårdsnämnden den omedelbara tillsynen inom kommunen. I fråga om transport av hälso- och miljöfarlig vara med luftfartyg eller fartyg utövas tillsyn som här avses av luftfartsverket resp. sjöfartsverket.

Viss utredningsverksamhet berörande produktkontrollen

Enligt regeringens bemyndigande den 12 januari 1978 tillkallades *naturresurs- och miljökommittén* (Jo 1978:01) med uppdrag att utforma riktlinjer för den framtida naturresurs- och miljöpolitiken. I direktiven för utredningen framhålls bl. a. att samhällsutvecklingen måste ges en sådan inriktning att den kan tillgodose kraven på en långsiktig hushållning med naturresurserna och på en god miljö. En inledande uppgift för kommittén är att studera vilka förändringar i fråga om utnyttjande av naturresurserna som en ekologisk grundsyn kräver. I anslutning till den utvärdering av det hittillsvarande miljövårdsarbetet som kommittén föreslås göra bör möjligheterna prövas att upprätta ett samlat program för framtida insatser när det gäller skyddet av den yttre miljön. Kommitténs arbete bör enligt direktiven bedrivas så att slutredovisningen kan göras före utgången av år 1981.

Den genom regeringens beslut den 29 juni 1978 tillkallade *kommittén* (Jo 1978:06) för *översyn av produktkontrollens organisation* har i juni 1980 överlämnat sitt betänkande Ny produktkontrollorganisation (Ds 1980:4).

Kommittén konstaterar att det f. n. finns stora brister i kontrollen av hälso- och miljöfarliga varor och att de ambitioner som präglade 1973 års lagstiftning om dessa varor till stora delar inte blivit uppfyllda. Detta anses delvis bero på arbetsuppgifternas storleksordning och på otillräckliga personalresurser, men den nuvarande organisationsformen för myndigheternas insatser bedöms ha i väsentlig mån bidragit till svårigheterna att få till stånd en effektivt fungerande produktkontroll. Särskilt framhålls olägenheter på grund av produktkontrollnämndens nuvarande sammansättning och genom den mellanställning som naturvårdsverkets produktkontrollbyrå intar när den samtidigt skall tjänstgöra som kansli åt nämnden och utgöra en arbetsenhet inom naturvårdsverket. – Som målsättning för den framtida produktkontrollorganisationen anges att den skall skapa förutsättningar för att, så långt som det med hänsyn till uppgiftens omfattning och svårighetsgrad är möjligt, genomföra intentionerna med 1973 års lagstiftning. Härför krävs bl. a. en väsentlig förstärkning av tillsynsverksamheten men också en aktiv produktkontroll från myndigheternas sida i form av anvisningar och generella föreskrifter samt ingripanden mot ämnen och produkter som bedöms innebära särskilt stora risker för människor och/eller miljön. Vidare understryks att tillgången på toxikologiskt utbildad personal och toxikolo-

giska laboratorieresurser behöver förbättras och att det av statsmakterna beslutade produktregistret snabbt måste färdigställas.

Organisatoriskt innebär kommitténs ställningstagande att kommittén förordar att produktkontrollnämnden och produktkontrollbyrån ersätts med ett fristående produktkontrollverk med eget kansli och egna utredningsresurser. Produktkontrollverkets styrelse föreslås få politisk förankring och vidare innehålla företrädare för LO, TCO, SAF och Industriförbundet. Till verket knyts ett expertråd, bestående av forskare samt företrädare för vissa myndigheter, branschorganisationer och fackförbund. Den centrala tillsynen fördelas mellan arbetarskyddsstyrelsen, konsumentverket och naturvårdsverket. Regional och lokal tillsyn avses bli utövad av yrkesinspektionen, länsstyrelserna och hälsovårdsnämnderna. Produktkontrollverket skall samordna tillsynsverksamheten och biträda övriga tillsynsmyndigheter med råd och anvisningar.

Enligt kommitténs mening talar starka skäl för att ett anmälningsförfarande beträffande nya kemiska ämnen kommer till stånd också i Sverige. Emellertid anser kommittén att det ännu bör anstå någon tid – förslagsvis till den 1 januari 1983 – innan anmälningsplikt föreskrivs. Skälet härför är främst att anmälningsförfarandet inte bör införas samtidigt med en större omorganisation av produktkontrollmyndigheterna, eftersom förfarandet ställer stora krav på prövningsmyndigheten, vars kapacitet i första hand bör utnyttjas för produktkontroll enligt nuvarande bestämmelser. Beaktas bör också att anmälningsförfarandet får ett begränsat värde innan prövningsmyndigheten har tillgång till ett fungerande produktregister som gör det möjligt att kontrollera om anmälningsplikt föreligger.

Betänkandet remissbehandlas f. n.

I augusti 1979 tillsattes *kommittén (Jo 1979:09) om användningen av kemiska medel i jord- och skogsbruket m. m.* En huvuduppgift för kommittén är att studera konsekvenserna i olika avseenden av en minskad användning av kemiska preparat i jord- och skogsbruket m. m. Därvid bör såväl effekterna från hälso- och miljösynpunkt som konsekvenserna för bl. a. ekonomi och sysselsättning belysas. Kommitténs uppdrag bör omfatta såväl användningen av bekämpningsmedel som användningen av handelsgödselmedel. Enligt direktiven borde resultatet av arbetet lämpligen kunna redovisas i form av delrapporter, varvid de frågor som rör skogsbrukets användning av bekämpningsmedel borde redovisas med förtur. Förslag i detta avseende borde redovisas under år 1980. När det gällde andra frågor borde arbetet planeras så att en redovisning kan ske vid utgången av år 1981.

Utskottet

Utskottet behandlar i detta betänkande några vid riksmötet 1979/80 väckta motioner rörande kontrollen av hälso- och miljöfarliga varor och därmed sammanhängande frågor.

Användningen av vissa produkter

Yrkanden om förbud mot användningen av vissa produkter framförs i motionerna 1979/80:943 och 1979/80:1396. I den förstnämnda motionen föreslås att kvicksilverhaltiga betningsmedel inte skall få användas i landet efter utgången av år 1980, medan den senare motionens syfte är att införa totalförbud mot användning av kemiska bekämpningsmedel i jordbruket och begränsningar i användningen av vissa slag av handelsgödsel.

Utskottet vill erinra om att motioner syftande till förbud mot eller andra ingripanden i fråga om användningen av vissa produkter upprepade gånger prövats av riksdagen. I enlighet med de principer för kontrollen av hälso- och miljöfarliga varor som här inledningsvis redovisats har utskottet funnit att avgörandet i de berörda frågorna bör tillkomma regeringen och vederbörande myndigheter, i första hand produktkontrollnämnden. Ifrågasvarande motionsyrkanden har därför i allmänhet inte ansetts påkalla någon särskild åtgärd från riksdagens sida. I några fall har dock riksdagen ansett sig böra i skrivelse till regeringen särskilt understryka sina synpunkter i det aktuella ämnet, se t. ex. JoU 1976/77:10 (freoner), JoU 1976/77:31 (vissa fenoxisyror) och JoU 1979/80:45 (kadmium).

Vad gäller nu aktuella motioner får utskottet erinra om att riksdagen med hänvisning till nyss redovisade principer vid riksmötet 1977/78 lämnade en motion med yrkande om förbud mot användning av kvicksilverhaltiga betningsmedel utan åtgärd. I sammanhanget hänvisades också till undersökningar som pågick genom produktkontrollbyråns försorg och till den forsknings- och försöksverksamhet som ägde rum inom ramen för lantbruksuniversitetets växtskyddsverksamhet (JoU 1978/79:23).

Det kan i samband härmed erinras om att den hösten 1979 tillsatta kommittén (Jo 1979:09) om användningen av kemiska medel i jord- och skogsbruket har som en huvuduppgift att studera konsekvenserna i olika avseenden av en minskad användning av kemiska preparat i jord- och skogsbruket m. m. Kommitténs uppdrag omfattar såväl användningen av bekämpningsmedel som användningen av handelsgödselmedel.

Riksdagen behandlade under föregående riksmöte en motion med yrkande om förbud mot användning av gifter i jordbruket m. m. motsvarande den nu väckta motionen 1979/80:1396. Riksdagen beslöt då på utskottets förslag att förorda att motionen tillsammans med vissa andra motioner överlämnades till nyssnämnda kommitté om användningen av kemiska medel i jord- och skogsbruket m. m.

Hösten 1978 uttalade sig riksdagen för att några då aktuella motioner rörande frågan om användning av handelsgödselmedel och kemiska bekämpningsmedel i jord- och skogsbruket skulle överlämnas till den sagda år tillsatta naturresurs- och miljöutredningen (JoU 1978/79:16).

Det förtjänar i samband härmed också erinras om att riksdagen nyligen begärt ett samlat åtgärdsprogram beträffande användningen av kadmium (JoU 1979/80:45).

Mot nu angiven bakgrund finner utskottet att motionerna 1979/80:943 yrkandet 1 och 1979/80:1396 inte påkallar någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Produktkontrollens organisation m. m.

Motionerna 1979/80:436, 1979/80:976 och 1979/80:1760 yrkandet I berör i olika avseenden produktkontrollens organisation. Motionsyrkandena avser uppbyggnaden av produktregistret, införande av en lag om förhandsprövning av hälso- och miljöfarliga varor samt tillsättandet av en gift- och kemikommission. Samtliga frågor har under senare år vid flera tillfällen varit föremål för riksdagens prövning med anledning av väckta motioner i ämnet.

Beträffande *produktregistret* har utskottet tidigare framhållit att nyssnämnda register kommer att få en avgörande betydelse för uppnåendet av målen för produktkontrollen. Det är främst produktkontrollnämnden som har att ta ställning till registrets närmare utformning och uppbyggnad. Utskottet har dock i flera sammanhang understrukit vikten av att det fortsatta arbetet med produktregistret bedrivs så att det snarast kommer till praktisk användning. Samtidigt har utskottet med skärpa framhållit nödvändigheten av att registret kan utnyttjas så att skyddsombuden på effektivaste möjliga sätt bereds tillgång till för deras verksamhet relevanta uppgifter ur registret.

De synpunkter som utskottet tidigare gett uttryck åt gäller givetvis alltjämt.

I fråga om den aktuella utvecklingen beträffande arbetet med att upprätta det beslutade produktregistret kan nämnas följande.

Den första etappen av produktregistrets uppbyggnad genomfördes under år 1979. Därvid anmäldes drygt 100 000 kemiska produkter till registret av ca 500 företag. I en andra etapp byggs registret ut med uppgifter om anmälda produkters sammansättning och om andra förhållanden i fråga om produkterna som är av betydelse från hälso- och miljösynpunkt. På produktkontrollnämndens förslag fastställde regeringen i mars 1979 vissa föreskrifter om den närmare utformningen av ett första steg av den andra etappen. Föreskrifterna innebar att deklareringsplikt i det första steget infördes för ett begränsat antal produkter, främst s. k. baskemikalier.

I samband med fastställelsen av föreskrifterna uppdrog regeringen åt

produktkontrollnämnden att mot bakgrund av de erfarenheter som görs under det första steget redovisa ett närmare program för kommande steg i registrets uppbyggnad. I produktkontrollnämndens uppdrag ingår vidare att närmare utreda på vilket sätt andra myndigheter skall få tillgång till behövlig information från registret.

Enligt vad utskottet erfarit pågår arbetet inom nuvarande första steg av den andra arbetsetappen med sikte på att det skall vara genomfört och utvärderat i sådan tid att förslag till fortsatt arbetsprogram skall kunna framläggas instundande vår. Det kan nämnas att beslut fattats om att i dagarna tillföra naturvårdsverkets produktkontrollbyrå vissa personalförstärkningar för registerarbetet.

Frågan om produktregistrets fortsatta uppbyggnad har även behandlats av den år 1978 på riksdagens initiativ tillsatta kommittén (Jo 1978:06) för översyn av produktkontrollens organisation. Som inledningsvis redovisats har nämnda kommitté i juni 1980 överlämnat sitt betänkande Ny produktkontrollorganisation (Ds Jo 1980:4).

Kommittén framhåller för sin del att ett väl fungerande produktregister är ett viktigt hjälpmedel i produktkontrollverksamheten. Kommittén förutsätter att den av regeringen begärda redovisningen av ett program för registrets fortsatta uppbyggnad sker skyndsamt och att uppbyggnadsarbetet därefter, i enlighet med riksdagens uttalade önskemål, bedrivs på sådant sätt att ett fullständigt produktregister färdigställs så snabbt som det över huvud taget är möjligt. Uppbyggnadsarbetet bör ske så att registret kan utnyttjas successivt i vad avser den information som efter hand omfattas av registreringen. Härvid bör enligt kommitténs mening vissa av riksrevisionsverket (RRV) i ämnet framförda synpunkter beaktas. I fråga om produktregistret framhåller RRV bl. a. att den stora mängden data gör det nödvändigt att prioritera mycket hårt, när man skall avgöra vilka produkter och vilka data om varje produkt som skall registreras. Produktkontrollnämnden bör enligt RRV överväga möjligheterna att utveckla ett mindre omfattande produktregister av generell karaktär och komplettera detta med olika specialundersökningar. Kommittén utgår vidare från att blivande tillämpningsbestämmelser till den av riksdagen nyligen antagna lagstiftningen om handlingssekretess och tystnadsplikt får en utformning som underlättar både uppbyggnaden och användningen av produktregistret.

Betänkandet om ny produktkontrollorganisation remissbehandlas f. n., och remisstiden går ut den 15 oktober 1980. Proposition med förslag i hithörande frågor kan väntas föreläggas riksdagen under senare delen av detta riksmöte.

Utskottet finner med hänvisning till nu lämnad redogörelse inte skäl att förorda någon ytterligare åtgärd med anledning av den nu behandlade motionen 1979/80:436.

Förslag om skärpt miljökontroll innebärande krav på *förhandsprövning av vissa hälso- och miljöfarliga varor* har som nämnts flera gånger behandlats av

riksdagen. I väckta motioner har hänvisats till motsvarande lagstiftning i USA.

Vid behandlingen av motionsyrkandena har utskottet framhållit att lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor självfallet bör utformas på ett sätt som vid tillämpningen medger en så effektiv produktkontroll som möjligt. Detta har också varit tanken med den moderna svenska lagstiftningen på området som gällt fr. o. m. den 1 juli 1973. Mycket hänger emellertid på hur tillämpningen sker, och där kräver, som utskottet i olika sammanhang anfört, den snabba utvecklingen på förevarande område ett oavlåtligt framflyttande av positionerna från de produktkontrollerande samhällsorganens sida.

Vad gäller den nya amerikanska lagstiftningen på området har utskottet tidigare vitsordat att ambitionerna får anses högt ställda. Tillverkarna åläggs sålunda en generell anmälningsplikt före igångsättning av kommersiell produktion av nytt kemiskt ämne eller produktion av redan existerande ämne inom väsentligt ändrat användningsområde. Den prövning av hithörande frågor genom det amerikanska naturvårdsverkets försorg som kontrollsystemet kräver synes dock förutsätta att betydande såväl forsknings- som kontrollresurser ställs till berörda samhällsorgans förfogande. Utan erforderliga sådana resurser, såväl på det personella som på det materiella planet, riskerar givetvis, har utskottet emellertid framhållit, ett aldrig så ambitiöst utformat regelsystem att bli en pappersprodukt. Sammanfattningsvis har utskottet konstaterat – med instämmande i tidigare aktuella motioners syfte – att den svenska miljökontrolllagstiftningen i dess nuvarande utformning får anses väl avvägd med hänsyn till de möjligheter som i vårt land f. n. står till buds för en utbyggnad av förevarande kontrollverksamhet. I sammanhanget har också hänvisats bl. a. till beslutade organisationsförändringar vid naturvårdsverket och till det produktregister som väntades bli färdigställt.

Motionerna har sålunda hittills ej ansetts böra föranleda någon riksdagens vidare åtgärd (senast JoU 1978/79:23).

Sedan frågan senast diskuterades i riksdagen har den i det föregående omnämnda kommittén för översyn av produktkontrollorganisationen tagit upp hithörande spörsmål i sitt betänkande Ny produktkontrollorganisation (Ds Jo 1980:4).

Kommittén anför att det i den nya danska lagen om "kemiske stoffer og produkter" har införts föreskrifter om anmälningskyldighet i fråga om nya kemiska ämnen. Kommittén nämner att motsvarande bestämmelser finns i Frankrike och kan förväntas inom övriga EG-länder och att liknande regler sedan några år gäller i USA. Föreskrifterna i den danska lagen, vilken ännu inte trätt i kraft, innebär att försäljning eller import av ett nytt kemiskt ämne inte får ske förrän viss tid förflutit efter det att anmälan om det nya ämnet gjorts till den centrala produktkontrollmyndigheten. Anmälan skall vara åtföljd av en redogörelse för ämnets sammansättning m. m. och för

verkställda undersökningar om ämnets egenskaper och eventuella skadeverkningar. – Enligt kommitténs mening talar starka skäl för att ett anmälningsförfarande beträffande nya kemiska ämnen kommer till stånd också i Sverige. Emellertid anser kommittén att det ännu bör anstå någon tid – förslagsvis till den 1 januari 1983 – innan anmälningsplikt föreskrivs. Skälet härför är främst att anmälningsförfarandet inte bör införas samtidigt med en större omorganisation av produktkontrollmyndigheterna, eftersom förfarandet ställer stora krav på prövningsmyndigheten vars kapacitet i första hand bör utnyttjas för produktkontroll enligt nuvarande bestämmelser. Beaktas bör också att anmälningsförfarandet får ett begränsat värde innan prövningsmyndigheten har tillgång till ett fungerande produktregister som gör det möjligt att kontrollera om anmälningsplikt föreligger.

Utskottet finner mot bakgrund av vad här anförts att motionen 1979/80:976 inte bör föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Vad slutligen gäller motionsyrkandet om inrättande av en *gift- och kemikommission* vill utskottet erinra om att motsvarande motionsyrkanden de båda senaste åren inte har ansetts böra föranleda särskild åtgärd av riksdagen med hänvisning till den tidigare berörda översynen av den statliga organisationen på produktkontrollområdet. I fråga om det ånyo framförda motionsyrkandet i frågan får utskottet anföra följande.

Enligt motionen 1979/80:1760 finns det anledning att på bred front angripa *de problem som användningen av kemikalier leder till*. Allt talar för att en samordning av åtgärder på skilda områden erfordras om önskat resultat skall uppnås. Motionärerna föreslår därför att en särskild gift- och kemikommission tillsätts för att under en begränsad tidsperiod ha till uppgift att kartlägga de problem som är en följd av kemikalieanvändningen, att samordna och initiera forsknings- och undersökningsarbete för att bl. a. ta fram nya, miljövänliga produktionsmetoder och att framlägga förslag om utbyggnad av laboratorier m. m. *Kommissionen skulle vidare föreslå utformning och inriktning av erforderlig utbildning, se över och anpassa gällande lagstiftning till här framställda krav bl. a. i fråga om förhandskontroll, märkning m. m. samt föreslå de förändringar av nuvarande administration, som kan erfordras.*

Som i det föregående förutskickats torde regeringen på grundval av bl. a. det betänkande som kommittén för översyn av produktkontrollens organisation framlagt och däröver avgivna remissyttranden inom kort förelägga riksdagen förslag om en ny produktkontrollorganisation.

Enligt kommitténs mening krävs bl. a. en väsentlig förstärkning av tillsynsverksamheten men också en aktiv produktkontroll från myndigheternas sida i form av anvisningar och generella föreskrifter samt ingripanden mot ämnen och produkter som bedöms innebära särskilt stora risker för människor och/eller miljön. Vidare understryker kommittén att tillgången på toxikologiskt utbildad personal och toxikologiska laboratorieresurser behöver förbättras och att det av statsmakterna beslutade produktregistret snabbt

måste färdigställas. Kommitténs förslag innebär i organisatoriskt hänseende att produktkontrollnämnden och produktkontrollbyrån ersätts med ett fristående produktkontrollverk med eget kansli och egna utredningsresurser. Produktkontrollverket föreslås överta en del av regeringens nuvarande befogenheter på produktkontrollområdet. Främst gäller detta rätten att meddela förbud mot hantering och import av viss hälso- och miljöfarlig vara.

Det nya verket skall enligt förslaget ledas av en styrelse med politisk förankring och med företrädare för industrin samt arbetsmarknadens parter.

Som framgår av vad som nu anförts förutsätts den i motionen 1979/80:1760 föreslagna kommissionen fullgöra uppgifter som i mycket motsvarar dels den genomgång som skett inom ramen för förenämnda översynsarbete, dels uppgifter som enligt utredningsförslaget skulle ävila det nya produktkontrollverket.

Utskottet vill i och för sig vitsorda värdet av att de problem som tas upp i motionen i nu berört avseende ägnas uppmärksamhet. Bl. a. synes det angeläget att berörda frågor noggrant prövas i den kommande beredningen inom regeringskansliet av föreliggande organisationsförslag. Utskottet förutsätter också att så kommer att ske utan att riksdagen gör något särskilt påpekande härom. På grund härav finner utskottet det inte erforderligt att påyrka något särskilt initiativ från riksdagens sida med anledning av motionen 1979/80:1760 i förevarande del.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. beträffande användningen av vissa produkter
  - a) att riksdagen lämnar motionen 1979/80:943 yrkandet I om användningen av kvicksilverhaltiga betningsmedel utan ytterligare åtgärd,
  - b) att riksdagen lämnar motionen 1979/80:1396 om förbud mot användning av gifter i jordbruket, m. m., utan ytterligare åtgärd.
2. beträffande produktkontrollens organisation
  - a) att riksdagen lämnar motionen 1979/80:436 om uppbyggnaden av produktregistret utan ytterligare åtgärd,
  - b) att riksdagen lämnar motionen 1979/80:976 om införande av lag om förhandsprövning av hälso- och miljöfarliga varor m. m. utan ytterligare åtgärd.

c) att riksdagen lämnar motionen 1979/80:1760 yrkandet I om tillsättande av en gift- och kemikommission utan ytterligare åtgärd.

Stockholm den 14 oktober 1980

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Svante Lundkvist (s), Arne Andersson i Ljung (m), Maj Britt Theorin (s), Börje Stensson (fp), Grethe Lundblad (s), Filip Johansson (c), Åke Wictorsson (s), Sven Eric Lorentzon (m), Gunnar Olsson (s), Märta Fredrikson (c), Håkan Strömberg (s), Esse Petersson (fp), Ingvar Eriksson (m) och Jan Fransson (s).

Reservation

Gift- och kemikommission m. m. (mom. 2)

Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg och Jan Fransson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Utskottet finner" och på s. 10 slutar med "förevarande del" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill för sin del understryka vikten av att samhället äger en god överblick över de kemiska ämnen och produkter som förekommer i arbetslivet och på marknaden. Forskningsinsatserna måste intensifieras och kontrollfunktionerna byggas ut. Arbetet med att lägga upp ett produktregister måste på allt sätt underlättas. Det finns i förevarande sammanhang skäl att ånyo understryka riksdagens tidigare flera gånger uttryckta önskemål om snabbast möjliga uppbyggnad av ett fullständigt register. Vidare bör ett system med förhandskontroll införas, så att nya ämnen inte tas i bruk utan att deras egenskaper från hälso- och miljösynpunkt blivit ordentligt undersökta. Vidare bör produktinformationen utvecklas genom förbättrade regler för märkning och skyddsblad, så att den som kommer i kontakt med en produkt på ett enkelt sätt kan inhämta erforderlig information om hälsoriskerna och om hur de kan undvikas.

Kraven på produktkontroll och produktinformation skall gälla oavsett om individen kommer i kontakt med de kemiska produkterna på sin arbetsplats eller någon annanstans.

I fråga om det i motionen 1979/80:1760 framförda förslaget om inrättande av en gift- och kemikommission finner sig utskottet i allt väsentligt kunna

ansluta sig till de synpunkter som anförs i motionen. Som motionärerna anför måste utgångspunkten för arbetet med den kemiska miljön vara att människor och miljö inte skall komma till skada genom användningen av kemiska ämnen. Tillverkare och importörer måste ta ansvar för att deras produkter inte ger upphov till sådana skador. Samhället skall tillse att de uppfyller sitt ansvar. För att fullfölja denna tillsyn måste samhället ta ett ökat ansvar för vilka kemiska ämnen och produkter som skall få användas samt för att de människor som kommer i kontakt med dessa ämnen har tillräcklig information och kunskap för att kunna hantera dem på ett säkert sätt.

Det är nu angeläget att anlägga en helhetssyn – vari inbegrips både arbetsmiljön och den yttre miljön – på de problem som användningen av kemikalier medför. Gällande lagstiftning bör ses över och skärpas. Bristerna måste rättas till. Kraven på forskningsinsatser bör redovisas och program för det framtida arbetet upprättas. Kontroll- och laboratoriefunktioner behöver ses över och behoven av åtgärder redovisas. Administrationen bör granskas och möjligheterna till samordning undersökas.

Av det föregående framgår att det, som motionärerna anför, finns anledning att på bred front angripa de problem som den alltmer ökande användningen av kemiska ämnen leder till. Det krävs härvid att en mängd åtgärder på vitt skilda fält sätts in. För att åtgärderna verkligen skall ge resultat måste dock en effektiv samordning av insatserna komma till stånd. Den erforderliga överblicken av det kemiska området i hela dess vidd saknas f. n. En kommission av det slag som förordas i motionen bör här otvivelaktigt kunna göra betydande insatser. Utskottet föreslår mot bakgrund av det anförda att riksdagen med anledning av motionen 1979/80:1760, yrkandet 1, uttalar sig för att regeringen tillsätter en gift- och kemikommission med de uppgifter som redovisats i det föregående. Genom ett beslut i angiven riktning och vad i övrigt sägs i utskottets betänkande får syftena med motionerna 1979/80:436 och 1979/80:976 i allt väsentligt anses tillgodosedda.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen beträffande produktkontrollens organisation med bifall till motionen 1979/80:1760, yrkandet 1, samt med anledning av motionerna 1979/80:436 och 1979/80:976 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om tillsättande av en gift- och kemikommission.